

První žižkovské elektrické divadlo připomínalo Edisona

22.11.2023

Poncův Royal Bioskop, Eden nebo Obzor. Z kdysi početné skupiny žižkovských a vinohradských kin zbyla jen tři. Promítání tu diváci mohli navštívit už v roce 1909.

Prvním biografům se říkalo „elektrické divadlo živých fotografií“. Koncem 19. století měly podobu putovních kinematografů, které kočovaly po pražských putykách a varieté. Běžným doprovodem bylo eskamotérské umění, a představení tak mělo nádech cirkusu. Kina byla lidovou zábavou, proto se nejčastěji objevovala v dělnických čtvrtích, jako byly Žižkov a Smíchov. Bohatší vrstvy filmy z počátku opovrhovaly a navštěvovaly hlavně divadla.

Spolu s rostoucí popularitou pohyblivých obrázků začala vznikat kina kamenná. Na Žižkově se to první objevilo koncem října 1909. Neslo název Divadlo Edison a za velkého zájmu se otevřelo v Husinecké ulici. Proudil sem lid z celého města. „Nejmodernější a nejdokonalejší podnik z oboru kinematografie v Praze,“ psalo se na letáku, kde byl i program dnes dávno zapomenutých němých filmů. Stálo tam třeba: Sen kuřáka Opia (Fantasie), Kočí, jedte rychle (Velmi směšné) či vrchol programu Poslední čarodějnice. Anotace tohoto kusu zněla následovně: „Pohádka v nádherném provedení. Obsah: Čarodějnice vyštává psy z rytířského hradu. Čarodějka přísahá pomstu. Únos dítěte rytířova čarodějkou. V Zakletém zámku. Vysvobozen. Zlomena moc čarodějnice a její žalářování. Slavnost upálení.“

V Edisonu se promítal i jeden z nejslavnějších předválečných filmů. Francouzský snímek Cesta na Měsíc z roku 1902 se inspiroval světem Julesa Vernea a jeho dělem, které střílí cestovatele na povrch luny. Propagační text tehdy hlásal: „Ředitelství nehledíc k velkému nákladu originál obrazu Výlet do měsíce, který jest věrně sehrán na scéně pařížského divadla dle stejnojmenného románu Julia Vernea. Délka obrazu zaobírá 90.000 fotogr. snímků.“ Film byl uváděn jako celovečerní, třebaže měl jenom 14 minut. Diváci se těšili zejména na výjev s raketou, která přistála v oku Měsíce. Ten ostatně patří k nejznámějším v dějinách kinematografie. Promítání mělo takový úspěch, že přilákalo i tehdejší pražské snoby, jinak zavrhuující lidovou zábavu.

Zakladatelem prvního žižkovského kina Edison byl Vilém Weiss, divadelní ochotník a průkopník české kinematografie, který o pár týdnů později spustil v sále Bezovky druhý stálý žižkovský biograf. Roku 1912 otevřel pak za budovou ve Štítného ulici letní kino s plátnem o ploše 22 x 23 metrů a místem pro 600 diváků. Mezi první oblíbená letní žižkovská kina patřilo taky divadlo U Matoušů, které vzniklo před první světovou válkou v dnešní Bořivojově ulici na zahradě rodného domu Jaroslava Seiferta. Název získalo podle hostince, který tu býval. Po válce se pak přejmenovalo na Kino legionářů-invalidů a od roku 1923 na kino Republika. Pokračovalo i ve 30. letech — čtvrtky patřily němým groteskám, úterky zase westernům, při nichž zpíval čtyřčlenný sbor Athabaska skladatele Eduarda Ingríše. Ten se proslavil hlavně písní Teskně hučí Niagara. „V roce 1934, kdy jsem se narodil, si kino pronajal můj otec a můj strýc. Chodil jsem tam jako

dítě těsně před válkou. Líbily se mi hlavně kreslené americké grotesky Myšák Mickey a Pepek námořník, ale i hrané grotesky s Laurelem a Hardym, Chaplinem a dalšími," vzpomíná žižkovský rodák a historik Miroslav Čvančara. Začátkem druhé světové války byl sál zavřený, protože nešel zatemnit, a jeho 700 sedadel skončilo na pražských barikádách.

Kin existovalo na Žižkově víc. V září 1910 byl v dnešním divadle Ponec slavnostně otevřen Poncův Royal Bioskop. Prvních deset řad mělo coby levnější místa jen lavice, lepší sedadla byla až v dalších třinácti řadách, vzadu pak čtyři lóže a před plátnem orchestríště. Jedním z nejstarších biografů byl Jarov — téměř vesnický sál, kde kapela podle dobových svědectví dokázala „vyluzovat pláč meluzíny, svistot projektilů i chechtot plíživých hyen“. V zimě diváci i zaměstnanci mrzli a promítači museli projektory nahřívat teplometem. Dnes stojí v těch místech koleje VŠE. Na Vánoce roku 1922 zahájil na Komenského náměstí provoz biograf Deklarace, později přejmenovaný na kino Jiskra. To bylo roku 1976 zbouráno, aby uvolnilo místo nové zástavbě. Dne 10. listopadu 1933 spustilo komedií Madla z cihelny provoz bio Aero, jeden z nejdéle fungujících a taky nejoblíbenějších biografů v Praze, který letos slaví 90. narozeniny. Hojně navštěvované bylo i kino Flora, které se otevřelo divákům začátkem března 1928. Mělo šest vchodů, mramorové schodiště a luxusní křišťálový lustr. Po revoluci padlo za oběť restitučním sporům a vandalismu.

Lidé rádi chodili taky do kina Slavie, kam se po jeho zániku nastěhoval Billiard Club Řipská. V Seifertově ulici fungoval zase Obzor. „Naše dětství a mládí. Dětské filmy v sobotu od 14 hodin a v neděli pohádka od 13 hodin, eskymo na klacku za 50 haléřů. Větší kluci koukali na nepřístupné filmy ze dvora na střeše kina, nesmělo chybět cigárko. Do paměti se mi vryl sovětský legendární film o lásce a nenávisti pod hladinou moře Člověk obojživelník z roku 1962,“ vzpomínají na sociálních sítích pamětníci. Obzor se stal později fitcentrem a podobný osud stihl většinu zdejších projekčních sálů. Dnes kromě multiplexu na Flóře promítá filmy už jenom Aero v Biskupcově ulici a Přítomnost v domě Radost.

Galerie

5 fotografií

